

Karamanoğlu Alâeddinbey Türbesi

Kenan BİLİCİ

Dekorasyonu, genelde mimârî biçim araştırmalarında vazgeçilmez ve daha da önemlisi, mimârî bünyeyi belirleyen karakteristik bir alan olarak görmemiz gerekiyor. Bazen mimârî bünyeyi de aşacak kadar; yani mimârînin de önünde büyük bir grafik gelişke göstererek ve bazen de mimârî formu saran bir "dış "kabuk" olarak ele alındığında, dekorasyon, yalnızca bir biçim sözlüğü oluşturmakla kalmaz; fakat aynı zamanda içinde yer alan motif, kompozisyon ve elemanlarıyla kendine özgü bir dil yaratır.

Gelişigüzel bakıldığında, algılaması güç ve mentalitemizin kabul edemediği bu akla durgunluk veren dünya, gerçekte sanatçı-hammadde ve sanatçının hafızasında yaşayan adetâ "motifler dağarcığı" üçlemesinden meydana gelmiş gibi görünmektedir. Denebilir ki, bu üç kavramdan özellikle sonuncusu, yani "motifler dağarcığı"nın önemi, sanatçı ekolleri ve bazen yerel geleneklerin de katkısıyla, giderek üslup kriterleri şeklinde gelişme göstermesi ve bir dönemin sanat eğilimlerini ya da bir "çağ modası"nı açıklayıcı önemli faktörlerden biri haline gelebilmesidir.

Aşağıdaki incelememizde, Karamanoğulları'na ait bir mimârî eserin dekorasyonunu ele almak ve konuyu somutlaştırmak istiyoruz.

Örneğimiz, evvelce bir külliye'nin parçası olduğu halde,⁽²⁾ bugün tek bir yapı gibi görünen Karamanoğlu Alâeddin Bey Türbesi'dir (Resim: 1).

Karaman'da, İçkale'nin doğusundaki Hisar mahallesinde yer alan yapının kitâbesi yoktur.⁽³⁾

Yakın bir zamana kadar orijinal halini nisbeten muhafaza edebilmiş olan yapı, 1967 yılında restore edilmiştir.⁽⁴⁾

Onikigen prizmal gövde ve onikigen dilimli külâhıyla, bu tipin Orta Anadolu'daki tek temsil-

(1) Bu makale, "Karamanoğlu Mimarî Dekorasyonu" olarak belirlediğimiz Yüksek Lisans tezimizin bir bölümünü oluşturmaktadır. Ancak, çalışmalarımız henüz sona ermediği için, burada Karamanoğlu mimarî dekorasyonundaki motif ve kompozisyonların analizi ve bunların analojik bağlantılarının kurulması gibi bir amacın simdilik kaydıyla sözkonusu olmadığını belirtmek istiyoruz. Bu yazının sınırları içinde yapmak istenen, başlıktan da anlaşılacağı üzere, yalnızca bütünsel motifler üzerinde durularak bir tipoloji denemesi meydana getirmektir.

(2) KOMAN, M.M., Şikâri'nin Karaman Oğulları Tarihi, Konya Halkevi Tarih ve Müze Komitesi Yay: Seri 1, Sayı 2, Konya, 1946, s. 112.

(3) İnceleyebildiğimiz kadariyle yapının tarihlendirilmesi bir muamma olarak belirmektedir. TOTAYSAĞIR, G., Karaman (Lârende), Tarihi İncelemeler, Konya, 1944, s. 9'da Karaman'daki Kızlar Türbesi'ne karıştırdığı Alâeddin Bey Türbesi'nin bir Selçuklu eseri olduğunu ve Karamanlılar tarafından yıktırıldığını belirtmektedir. ÖNGE, Y., "Karamanoğlu Alâeddin Bey Kümbetinin Restorasyonu", Rölöve ve Restorasyon Dergisi", Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, Yıl: 1, Cilt: 1, Sayı: 1, Ankara, 1974, s. 21'de ve SÖZEN, M. - ARIK, R. - ASOVA, K. - BİLGE, A. v.d., Türk Mimarîsinin Gelişimi ve Mimar Sinan, Türkiye İş Bankası Kültür Yay: 149, Sanat Dizisi: 18, İstanbul, 1975, s. 78'de yapının 14. yüzyılın sonuna ait olduğu konusunda hemfikirlerdir. MEINECKE, M., Fayencedekorationen seldschukischer Sakralbauten in Kleinasien, Teil II: Katalog, Deutsches Archäologisches Institut Istanbul Mitteilungen, Beiheft 13, Verlag Ernst Wasmuth, Tübingen, 1976, s. 521-522'de ele aldığı yapının tarihlendirme bölümünde 1382 yılında yapıldığını; eserinin "mimar" bölümünde de yapının Karaman Hatunıye Medresesi mimarı Numan Bin Hoca Ahmed'in eseri sayılabileceğini belirtmektedir. ARIK, M.D., "Turkish Architecture in Asia Minor in the Period of the Turkish Emirates", The Art and Architecture of Turkey, Ed. by E. Akurgal, Photo. by L. Hilber, Oxford Univ. Press, Oxford, 1980, p. 134'de dipnot belirtmeksizin yapıyı 1391'e tarihllemektedir.

Öte yandan, incelememiz sırasında karşılaştığımız ikinci bir muamma da, Alâeddin Bey'in ölüm tarihi konusudur. İnceleme konumuzun dışında kaldığından, bu sorun için bkz: TOTAYSAĞIR, G., a.g.e., s. 16; UZUNÇARŞILI, İ.H., Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri, T.T.K. Yay. VIII, Seri, Sayı: 2a, Ankara, 1969 (2), s. 15; TEKİNDAG, Ş., "Konya ve Karaman Kütüphanelerinde mevcut Karaman-oğulları ile ilgili yazmalar üzerinde çalışmalar", İ.Ü. Ed. Fak. Tarih Dergisi, Ord. Prof. İ.H. Uzunçarşılı Hâtıra Sayısı, Sayı: 32, (Mart 1979), İstanbul, 1979, s. 130-131.

(4) ÖNGE, Y., a.g.m., s. 21-24.

cisi olan türbenin,⁽⁵⁾ portal ve güneydeki pencere alınlığında yoğunlaşan dekorasyonu, inceleme konumuzu oluşturmaktadır.

Kesme taşın⁽⁶⁾ ve itinalı bir işçilikle yapılmış olan türbenin, doğuya açılan portalı, ele alacağımız dekorasyonu ilginçtir. Oniki-gen prizmal gövdenin doğu cephesinde yer alan boyuna dikdörtgen portal kütsesi, bu cephenin 2/3'lik bir kısmını kaplamaktadır (Resim: 2). Derinliği az bir niş gibi içe girinti yapan bu kütseli, 2.17 m. eninde ve keskin profilli siltmeler halinde, dışta sülüs yazı, içte palmet-rumi kombinasyonuna dayanan bitkisel motifli iki bordür, yanlardan ve üstten kuşatmaktadır.⁽⁸⁾ İçteki bordürlere bitişik ve portal kütsesinin yarısı uzunluğundaki iki burmalı sütun, yarım daire plânlı olup; bitkisel motifli başlıklara sahiptir.⁽⁹⁾ Sütuncelerin üzerinden, eşikten 3.77 m. yükselen altı sıra mukarnaslı kavsara başlar. Mukarnaslı kavsaranın alttan ikinci sırası, içleri derin oyma ile yivli, beş dilimli, yelpaze şeklindeki küçük geçiş öğeleri ile değerlendirilmiştir. Alttan dört ve beşinci sıra ise, sivri kemerli geçiş öğelerinin tam ortasına gelecek bir biçimde, alçak kabartma olarak işlenmiş palmet motifleriyle dikkatimizi çekmektedir. Mukarnaslı kavsaranın alttan bir ve ikinci sıralarının ortasında sülüs ile "ey muhtaçlara yardım eden Allah, bize de yardım et" yazılı bir levha yer almaktadır.⁽¹⁰⁾ Yazı levhasının üzerinde ise, Bursa tipi kemeri hatırlatan bir formun ortasında çarkıfelek motifli yer alan bir levha bulunmaktadır. İlgili çekici bir ayrıntı da, yine bu levhanın üstünde ve mukarnaslı kavsaranın alttan dördüncü sırasının ortasına yerleştirilen "armudi kemer" formudur.⁽¹¹⁾ Mukarnaslı kavsarayı kuşatan beş sıra basamaklı çerçeve profili ile ikinci bordür arasında kalan üçgen alınlığa, kare bir levha üzerine helezoni yivlerle dekore edilmiş, sivri birer kabara yerleştirilmiştir.⁽¹²⁾ Mukarnaslı kavsaranın alttan beşinci sırasının her iki yanında yer alan bu kabaların üstünde ise, bu kez enine dikdörtgen bir levhada, alçak kabartma olarak sülüs ile sağda "ya Allah", solda "ya Muhammed" yazıları dikkati çekmektedir. Harfler gayet iri hatlara sahiptir.

Mukarnaslı kavsaranın tepe çerçevesi ile, iki yandaki sülüs yazı levhaları arasında, boyuna dikdörtgen bir levha üzerinde, yine alçak kabartma olarak işlenmiş dekoratif bir öge dikkatimizi çeker. Bu, üçgen kaideli, damla biçiminde gövdeli ve palmet motifli tepelikli tezyinat, portal dekorasyonunun simetri düzenini tamamlamaktadır.

İçte, 0.90 m. genişliğindeki kapı açıklığını örten basık kemerin⁽¹³⁾ dış yüzü, geçmeli kemer taşlarını taklit eden zikzaklı derzler⁽¹⁴⁾ ve ortada

da bitkisel motifli sahte bir kilit taşı halinde işlenmiştir.

Sahte kilit taşının, altta, yarım daire kesitli bir damla formunda taşırıldığı dikkati çekmektedir.

Portal kemerinin söve taşları ise, 1967 yılında yapılan restorasyonla tamamlanmıştır.

PORTAL DEKORASYONU

Karamanoğlu Alaeddin Bey Türbesi'nin portalı, oldukça karmaşık gibi görünen bir dekorasyona sahiptir. Dekoratif öğeler arasında geometrik kompozisyonların yer almadığı, bir başka deyişle uygulanmadığı dikkati çekmektedir.

Burada, portal dekorasyonundaki motif ve kompozisyonların analizine geçebiliriz.

1. YAZI

Karamanoğlu Alaeddin Bey Türbesi portalinde yazının, bordür, kemer alınlığı ve kitabe levhasında kullanıldığı görülmektedir. Portalı yanlardan ve üstten kuşatan 0.20 m. enindeki dış bordür, sülüs yazı ile dekore edilmiştir. Alçak kabartma olarak işlenen yazının, yayınlardan besmele ve kürsi âyeti olduğu anlaşılmaktadır.⁽¹⁵⁾

(5) ARIK, M.O., "Erken Devir Anadolu Türk Mimarlığında Türbe Biçimleri", Anadolu (Anatolia), XI (1967), Ankara, 1969, s. 71.

(6) KONYALI, İ.H., Abideleri ve Kitâbeleri ile Karaman Tarihi, Ermenek ve Mut Abideleri, İstanbul 1967, s. 488'de, yapının, Karaman'ın Kürddere taşından inşa edildiğini belirtir.

(7) HIL, D. - GRABAR, O., Islamic Architecture and Its Decoration, A.D. 800-1500, Faber and Faber, London, 1967 (2), p. 74; ASLANAPA, O., Turkish Art and Architecture, Faber and Faber, London, 1971, p. 179; ASLANAPA, O., Türk Sanatı, II, Anadolu Selçuklularından Beylikler Devrinin Sonuna Kadar, Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı, İstanbul, 1973, s. 208.

(8) DIEZ, E. - ASLANAPA, O. - KOMAN, M.M., Karaman Devri Sanatı, İ.Ü. Ed. Fak. Yay. Sanat Tarihi Enstitüsü, No. 7, İstanbul, 1950, s. 95'te iç bordürün palmet-lotus motiflerinden meydana geldiğini belirtirler. Kendilerine katılmıyoruz. Ayrıca bkz.: KONYALI, İ.H., a.g.e., s. 488; ÖNGE, Y., a.g.m., s. 21.

(9) ÜNAL, R.H., Osmanlı Öncesi Anadolu-Türk Mimarisinde Taçkapılar, Ege Univ. Ed. Fak. Yay. No: 14, İzmir, 1982, s. 65.

(10) KONYALI, İ.H., a.g.e., s. 488.

(11) "Armudi Kemer" formu için bkz.: ARSEVEN, C.E., Sanat Ansiklopedisi, Cilt: II, VII. Fasıkül, İstanbul, 1947, s. 1007-1008; HASOL, D., Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü, Yapı-Endüstri Merkezi Yay: A2, İstanbul, 1979 (2), s. 274-275.

(12) ÜNAL, R.H., a.g.e., s. 81-82.

(13) ÜNAL, R.H., a.g.e., s. 48.

(14) ÜNAL, R.H., a.g.e., s. 46.

(15) KONYALI, İ.H., a.g.e., s. 488; ÖNGE, Y., a.g.m., s. 21.

Portal alınlığındaki sülüs yazılar, yine alçak kabartma olarak işlenmiş ve fakat bordürde kullanılan yazıya oranla daha kaba formlara sahiptirler.

Kitabe levhasındaki yazının anlamına yukarda değinmiştik. Buradaki sülüs yazı formu, bordürdekine oranla adetâ "agrandize edilmiş" gibidir. Çoğunlukla kitâbe görmeye alıştığımız yerde, daha önce sözünü ettiğimiz ibarenin yer alışı ilginçtir. Buradaki bir ayrıntıya da, yeri gelince ele almak üzere değinelim; o da, harflerin arasına serpiştirilmiş izlenimi veren, daha doğru bir deyişle "çiçekli sülüs" de diyebileceğimiz bir şekilde iki elif harfinden çıkan rumi motifleridir.

II. BİTKİSEL MOTİFLER

Karamanoğlu Alaeddin Bey Türbesi portalinde bitkisel motifler yoğunluktadır. Portal kütlesini yanlardan ve üstten kuşatan 0.20 m. enindeki iç bordür, sütun başlıkları, portal kemerinin kilit taşı, kemer alınlığı ve mukarnaslı kavsaranın geçiş öğeleri bitkisel motiflerler değerlendirilen elemanlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bazen palmet-rumi kombinasyonu, bazen de yalnızca palmet motifleri olarak karşımıza çıkan bu dekoratif öğelerden palmet motifleriyle başlamak istiyoruz:

A. Portal yan bordüründe yer alan palmet motifleri, içeri kıvrım yapan iki yan kanat ve bunların ortasındaki sivri tepeliğiyle klâsik palmet şemasını tekrarlamaktadır. Alçak kabartma olarak işlenen motif, eğimli kesim ve içteki alçak hacimlere vuran gölge-ışık düzeniyle oldukça plastik bir etki bırakır. Bu arkaik form, tipolojimizde "P1" koduyla geçecektir (Şekil: 1).

Portal alınlığındaki tezyinatın tepeliği olarak karşımıza çıkan palmet motifleri de, iç bordürdeki aynısı olup, "P1" kodunu almaktadır. Portal kemerinin kilit taşında yer alan üç ayrı palmet motifleri, tipolojiye yenilik getirmektedir. Bunlardan tepelikte yer alan palmet motifleri, iki yan kanattan tekrar palmet motifine dönüşen kapalı bir kompozisyon sunar (Şekil: 2). P1'den farkı iki yan kanatta ayrıca dairesel birer küçük tepeliğin yer alması ve ayrıntılarda taşçı kalemi izleriyle damarların belirtilmesidir. Tipolojimizde bu form, "P2" kodunu almaktadır.

"P2"den türetilen bir diğer form, iki yan kanatta tepeliğin yer almadığı ve fakat taşçı kalemiyle iki yan kanat üzerinde damarların belirtildiği bir karakter ortaya koyar. Bu motife de "P3" kodunu veriyoruz (Şekil: 3).

Kilit taşında yer alan bir diğer palmet motifleri, tipolojideki diğer motiflerden daha zengin bir izlenim bırakmaktadır. İçte doğru kıvrılan iki yan kanat, üstte uçları helezoni kıvrımlı iki yan kanata

geçmekte, aradaki sivri formu küçük yapraklı yayvan ve sivri tepelik belirlemektedir. Tepeliğin ortası üç dilimli bir formla değerlendirilmiştir. Taşçı kalemiyle işlenen çizgiler, motif damar damar açılan bir form kazandırmakta; çizgiler arasına vuran ışık-gölge, motifin plastisitesini arttırmaktadır. Böyle bir form tipolojimizde "P4" kodunu almaktadır (Şekil: 4).

Mukarnaslı kavsaranın alttan dördüncü sırasında yer alan palmet motifleri, iki yan kanattan ortada damla formunda yüzeysel işlenmiş iki yan kanada geçmekte, üstte sivri bir tepelik motifini taşıdığını göstermektedir. Bu da "P5" koduyla yerini almaktadır (Şekil: 5).

B. Bitkisel motifler arasında rumiler ikinci sırayı almaktadır. Portal kütlesini üç yandan kuşatan iç bordürde iki ayrı rumi motifleri tesbit edebildik.

Bunlardan ilki, daha önce sözünü ettiğim ve "P1" kodunu alan palmet motifini eliptik olarak iki yandan çevirmekte; bu düzen, bütün bordür yüzeyini dolaşmaktadır. Motifi oluşturan uzun ve kısa yaprakların ortasında yuvarlak satırlı bir damla formu görülmekte; taşçı kaleminin meydana getirdiği keskin sırt profilleri yaprakları şekillendirmektedir. Burada içte doğru kıvrım yapan uzun yaprağın ucu da düğmelidir. Dikkat edilirse, kısa yaprak yarım palmet formunu hatırlatmakta; motif adetâ yarım palmet-rumi birleşiminden türetilmiş gibi bir izlenim bırakmaktadır. Böyle bir form'a, sözkonusu rumi motif olduğu için, "R1" kodunu veriyoruz (Şekil 6).⁽¹⁶⁾

Yine aynı bordürde, bir ikinci rumi motifleri de, tipolojide "R2" koduyla yerini alıyor. Bu kez burada, "R1" in aksine, uzun ve kısa yaprakların ortasında damla formu yer almamakta; uzun sap ise sivri olarak bitmektedir. Ancak burada da "R1" gibi taşçı kalemiyle işlenen sık olukların yaprağı biçimlendirmesi sözkonusudur (Şekil: 7)

Yazı bahsinde de, indigim ayrıntıda görülen rumi motifleri de bir başka tip olarak beliriyor. Burada "R2"ye benzeyen bir form belli olmakla birlikte, "R2"de görülmeyen bir ayrıntı, motifleri "R3" kategorisine sokuyor (Şekil: 8). Bu ayrıntı, "R1"deki gibi uzun yaprağın düğmeli olmasıdır. Dikkati çeken bir diğer nokta da, motifin adetâ "silüet" şeklinde yalın bir karakter sunmasıdır.

(16) Bordürdeki bir noktaya da bu arada değinmemiz gerekiyor. O da, birbirini hazırlayan eliptik formlar düzeninin, alttan ikinci sıralarında yapılan bir atlama- dan ilerli gelliyor. Eseri yapan sanatçı ya da sanatçılar, portallı kuşatan bordürün alttan ikinci sırasına, bilerek ya da bilmeden bir atlama yapmış; birbirini hazırlaması gereken tam elips formu yarıda keserek diğerine birleştirmiştir.

Anlaşıldığı kadarıyla, yapının yalnızca portalinde beş ayrı palmet ve üç ayrı rumi motifi tesbit edebildik.

PENCERE ALINLIĞINDAKİ DEKORASYON

Türbenin güney cephesinde yer alan ve yapının portalden sonra tek açıklığı olan pencerenin alınlığı, oldukça karmaşık bir dekorasyona sahiptir. Etrafı 15 cm. eninde dilimli bir çerçeve şeridi ile yanlardan ve üstten kuşatılan boyuna dikdörtgen pencere, 1 m. enindedir. Sövelerine demir parmaklık için zıvanalar açılmış olan pencerenin enine dikdörtgen lento taşı, sivri kemer içinde alçak kabartma olarak işlenmiş bitkisel tezyinatıyla yekpare bir alınlık halinde tertiplenmiştir.⁽¹⁷⁾

1967 yılındaki restorasyonla, güney cephedeki pencerenin doğu köşesindeki geniş çatlak yüzünden düşmek üzere olan alınlık, korunmaya alınmıştır.⁽¹⁸⁾

Pencere alınlığında yer alan dekorasyon, tamamiyle bitkisel motiflerden meydana gelmektedir. Buradaki motiflerin daha önce sözünü ettiğimiz portal dekorasyonundaki motiflere göre daha "plastik" bir karakter sunmaları ilgi çekicidir. Dikkat edilirse, alınlıktaki dekoratif düzenin, portal dekorasyonuna göre daha gelişmiş olduğu ve adetâ pencere kompozisyonuna sonradan eklenmiş gibi bir izlenim yarattığı düşünülebilir.⁽¹⁹⁾ Alınlıktaki motiflere ilk baktığımızda, oldukça girift ve çözümlenemez bir düzen ile karşı karşıya olduğumuzu görürüz (Şekil: 9). Bu motif kurgusu, gittikçe içinden çıkılmaz bir gerilim yaratmaktadır. İç içe girmiş palmet, yarım palmet, palmet-rumi kombinasyonları arasında, şematik olarak ayırım yapmak kaçınılmazdır.

A. Bunlardan türbe dekorasyonunda yoğun olarak kullanılan palmet motiflerinin tipolojideki devamlılığını sağlamak açısından "P6" kodunu verdiğimiz palmet motifiyle başlamak yerinde olacaktır.

Sivri kemerli olarak düzenlenen alınlığın tepesinde, merkezde yer alacak biçimde yerleştirilmiş bir palmet motifi dikkatimizi çeker. Motif, ilk bakışta "P5"i andırmaktadır. Fakat burada iki ayrıntı, motifi "P6" koduna sokuyor. Birincisi, iki yan kanat helezoni kıvrımla içe doğru dönmez; ikincisi tepelik ile iki yan kanat arasında, geçiş sivri bir ara motifle değil, dairesel bir motifle sağlanmıştır (Şekil 10). Motif, taşçı kalemle oldukça plastik bir karakter kazanmıştır.

Alınlığın ortasında, merkezde, diğer Motiflere göre daha büyük tutulmuş bir diğer palmet ilgimizi çeker. "P6"dan çıkan iki yan sapın eliptik olarak kuşattığı motif, "P6"yı andırmakta; fakat

tepelğin, iki yan sap olarak çapraz şekilde uzanımıyla "P6"dan ayrılmaktadır. Bu motife tipolojimizde "P7" kodunu verdik (Şekil: 11).

Alınlığın taban kenarında simetrik olarak yerleştirilmiş dört adet yarım palmet motifinin, gerçekte "P7"den uyarlandığı dikkati çekmektedir (Şekil: 12). "P7"den kesilen bu yarım palmet dizisi, "P7"den uyarlandığı için tipolojimizde "YP7a" kodunu almaktadır.⁽²⁰⁾

Yine bu motif yığını arasındaki bir diğer palmet motifine "P8" kodunu veriyoruz. Burada daha köşeli hatlar söz konusudur. İki yan kanat, üç dilimli bir tepeliğe sahiptir. Dikkat edilirse, yaprakların konturları içine tekrar kontur çizgisi çekildiği görülmektedir (Şekil: 13).

B. Palmet motifleri dışında üç ayrı motifi "bileşimler" olarak kabul edebiliriz.

Bunlardan "P6"yı çevreleyen motifi birkaç açıdan tanımlamamız gerekiyor. Birincisi, iki yan kanattan alttaki sivri, üstteki dügmeli olarak bitmektedir. İkincisi, üç dilimli tepelikten, iki yan kanat sivri, fakat ortadaki üstten içe doğru kıvrılıp üç dilimli basitleştirilmiş bir rumi motifi ile sona ermektedir. Bu motife, palmet-rumi bileşiminden meydana geldiği için "PR1" kodunu vermeyi uygun bulduk (Şekil: 14).

"PR2" kodunu verdiğimiz motif, ilk bakışta palmet motifini andırmakta; fakat iki yan kanat ucu dügmeli olarak klâsik rumi motifi şeklinde açılmaktadır. İki yan kanadın ortasında sivri tepelik, motifi taçlandırmaktadır (Şekil: 15).

"PR3" ise, dört dilimli bir palmet motifini ifade etmektedir. Burada "PR2"deki gibi, iki yan kanattan biri, ucu dügmeli olarak biten basit bir rumi motifi olarak değerlendirilmiş; bu iki yan kanattan üç dilimli bir tepelik çıkarılmıştır (Şekil: 16).

Türbenin güney cephesindeki pencere alınlığı, birbirini tamamlayan bitkisel motiflerin yoğunluk

(17) ÖNGE, Y., a.g.m., s. 21-22, fot.: 5, Ayrıca ÖNGE, Y., "Karaman Kalesi", *Önasya*, Yıl: 4, Cilt: 4, Sayı: 46, Ankara, 1969, s. 9, dnt. 2'de ele aldığımız pencere alınlığının bir benzerinin Karaman Kalesi güney girişindeki taş alınlıkta da görüldüğünü ve bu alınlığın vaktiyle türbenin bitiştiği ve bugün ortada hiçbir izi dahi olmayan caminin pencere alınlıklarından biri olabileceğini belirtmektedir. Bu konuda henüz kapsamlı bir araştırma yapamadık.

(18) ÖNGE, Y., "Karamanoğlu Alaaddin...", s. 22.

(19) Bu konu hakkındaki gözlemlerimizin sonucunu şimdilik kaydıyla saklı tutmayı uygun bulduk. Bu sorunu, oldukça fazla yer tutacağı kaygısıyla, yeterli kaynak araştırmamız da tamamlanınca, ayrıntılı olarak ileride ele almak umudundayız.

(20) "YP7a" karışık bir kodlama olarak düşünülebilir. Burada YP ile yarım palmet kavramını, P7'yi bir ana şema olarak kabul edip, "7a" ile de bunun bir alt şeması olduğunu vurgulamak istedik.

kazandığı bir dekorasyon programı sunmaktadır. Alınıltaki bu karmaşık ve kendi içinde kapalı düzen, simetrik olarak yerleştirilmiş gibi bir izlenim bırakmaktadır. Bununla birlikte, meselâ portal dekorasyonundaki simetriği gözönüne getirecek olursak, burada simetrik olmaya çalışan acemice bir işleniş, genel kompozisyon yönünden ise tutuk ve motiflerin karmaşasından doğan göz yorucu bir düzenin varlığından da söz edilebilir.

Genel bir değerlendirme yapacak olursak, Karamanoğlu Alaeddin Bey Türbesi, mimari tip olarak Orta Anadolu'da ünik bir form olarak belirmesine rağmen, dekorasyonu ile mütevazı bir karakter sunar.

Özet ve sonuç olarak diyebiliriz ki, Karamanoğlu Alaeddin Bey Türbesi'nin dekorasyon programını tipolojik bir yöntem denemesi ile çözmeye çalışan bu incelemede, aslında bir "dekorasyon terminolojisi"nin ancak ayrıntılı deskripsiyonlarla yapılabileceğini vurgulamak istedik.⁽²¹⁾ Bu küçük deneme, geliştirilmeye, eleştirilmeye açık ve başlangıç halindeki çalışmamızın ilk halkası olarak kabul edilmelidir.

BİBLİYOGRAFYA

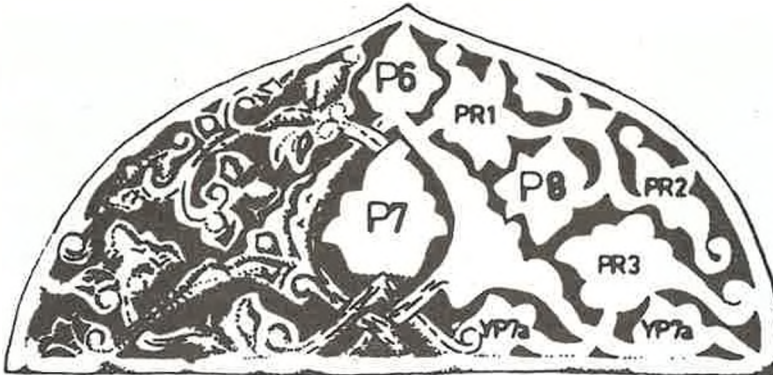
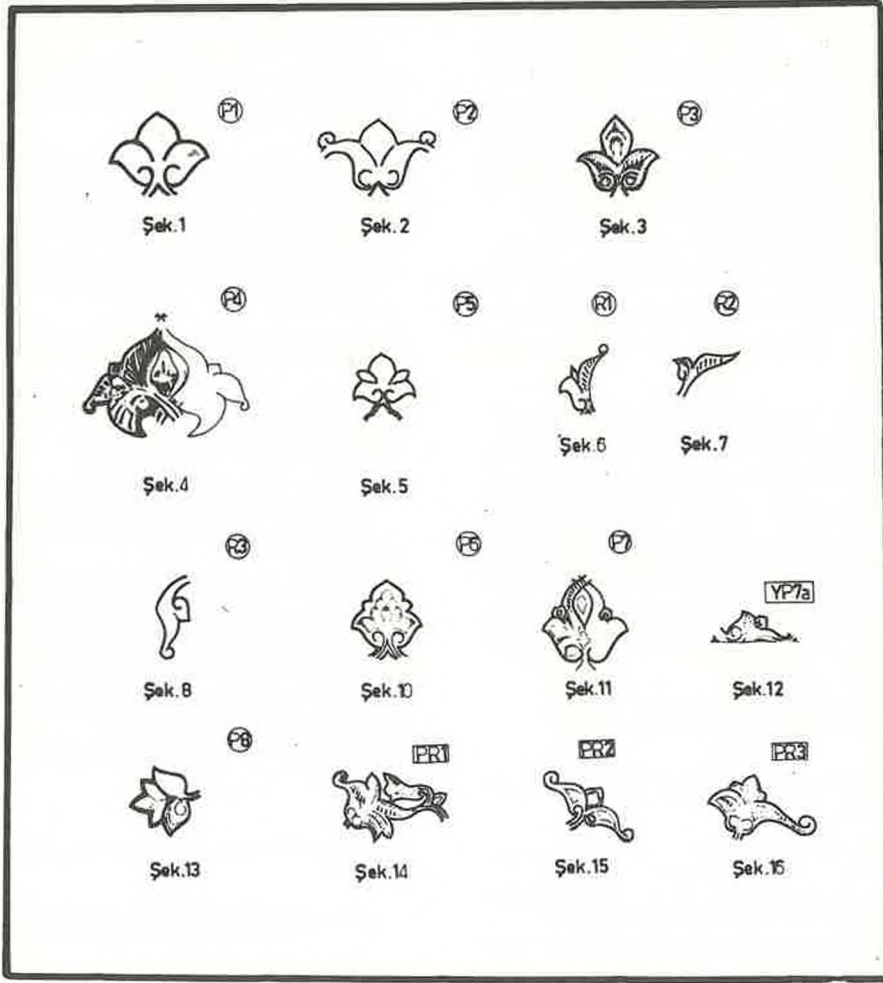
- ARIK, M.O., "Erken Devir Anadolu-Türk Mimarisinde Türbe Biçimleri", *Anadolu (Anatolia)*, XI, (1967), Ankara, 1969, s. 57-100.
- ARIK, M.O., "Turkish Architecture in Asia Minor in the Period of the Turkish Emirates", *The Art and Architecture of Turkey*, Ed. by E. Akurgal, Photo. by L. Hliber, Oxford Univ. Press, Oxford, 1980.
- ARSEVEN, C.E., *Sanat Ansiklopedisi*, Cilt: II, VII. Fasikül, İstanbul, 1947.
- ASLANAPA, O., *Turkish Art and Architecture*, Faber and Faber, London, 1971.
- ASLANAPA, O., *Türk Sanatı*, II, Anadolu Selçuklularından Beylikler devrinin sonuna kadar, Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Kültür Yay., İstanbul, 1973.
- DIEZ, E. - ASLANAPA, O. - KOMAN, M.M., *Karaman Devri Sanatı*, İ.Ü. Ed. Fak. Yay. Sanat Tarihi Enstitüsü No. 7, İstanbul, 1950.
- HASOL, D., *Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü*, Yapı-Endüstri Merkezi Yay.: A2, İstanbul, 1979 (2).
- HILL, D. - GRABAR, O., *Islamic Architecture and Its Decoration*, A.D. 800-1500, Faber and Faber, London, 1967.
- KOMAN, M.M., *Şikâri'nin Karaman Oğulları Tarihi*, Konya Halkevi Tarih ve Müze Komitesi Yay.: Seri 1, Sayı 2, Konya, 1946.
- KONYALI, İ.H., *Abideleri ve Kitâbeleri ile Karaman Tarihi*, Ermenek ve Mut Abideleri, İstanbul, 1967.
- MEINECKE, M., *Fayencedekorationen seldschukischer Sakralbauten in Kleinasien*, Teil II: Katalog, Deutsches Archäologisches Institut Istanbul Mitteilungen, Beiheft 13, Verlag Ernst Wasmuth, Tübingen, 1976.
- ÖNGE, Y., "Karaman Kalesi", *Ünasya*, Yıl: 4, Cilt: 4, Sayı: 46, Ankara, 1969, s. 8-9.
- ÖNGE, Y., "Karamanoğlu Alaeddin Bey Kümbetinin Restorasyonu", *Rököve ve Restorasyon Dergisi*, Vakıflar Genel Müdürlüğü Yay., Yıl: 1, Cilt: 1, Sayı: 1, Ankara, 1974, s. 21-24.
- SÖZEN, M. - ARIK, R. - ASOVA, K. - BİLGE, A. - v.d., *Türk Mimarisinin Gelişimi ve Mimar Sinan*, Türkiye İş Bankası Kültür Yay.: 149, Sanat Dizisi: 18, İstanbul, 1975.
- TEKİNDAG, S., "Konya ve Karaman Kütüphanelerinde mevcut Karaman-oğulları ile ilgili yazmalar üzerinde çalışmalar", *İ.Ü. Ed. Fak. Tarih Dergisi*, Ord. Prof. İ.H. Uzunçarşılı Hâtıra Sayısı, Sayı: 32, (Mart 1979), İstanbul, 1979, s. 117-136.
- TOTAYSALGIR, G., *Karaman (Lârende), Tarihi İncelemeler*, Sayı: 5, Konya 1944.
- UZUNÇARŞILI, İ.H., *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, T.T.K. Yay. VIII. Seri, Sayı 2a, Ankara, 1969 (2).
- ÖNAL, R.H., *Osmanlı Öncesi Anadolu-Türk Mimarisinde Taçkapılar*, Ege Üniv., Ed. Fak. Yay. No: 14, İzmir, 1982.
- Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Sanat Tarihi Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi

(21) Anadolu Türk Sanatı'nın dekorasyon programını terminolojik bir disiplin altına almak, bunu en kısa zamanda ayrıntılı deskripsiyonlardan hareket ederek ve adetâ bir "arşiv memuru" gibi çalışarak, dekoratif motifleri ihtiva eden bir katalogta şekillendirmekle mümkün olur kanısındayız.

Karamanoğlu
Alaeddin Bey
Türbesi'nin
dıştan görünüşü
ve giriş kapısı

ŞEK. 9

K. B